

Innhold

Forord til bokens førsteutgave ved Inga Marte Thorkildsen	9	Omsorgsbegrepet – vidt og helhetlig . . .	38
Forfatterens forord	11	Omsorg og familiens ressurser	40
Innledning	15	Omsorg som kulturelt uttrykk	41
Målsetting og målgrupper	15	Den som elsker sitt barn, tukter det! . . .	41
Begrepsavklaringer	16	Forbud mot oppdragervold	42
Plan for boken	16	Dilemmaer – er det omsorgssvikt, eller ...?	43
Kapittel 1 De sårbare barna	21	Omsorgssvikt	47
Barnehagelærerens valg og forpliktelser . . .	21	Fra risiko til mishandling	47
Faglige, etiske og samfunnsmessige forpliktelser	21	Omsorgssvikt – fire kategorier	48
Barnehagen er en del av løsningen	22	Barn som utsettes for vanskjøtsel	49
Generell og spesiell forebygging	23	Barn som utsettes for fysiske overgrep . .	49
Vi må orke å tro	24	Barn som utsettes for psykiske overgrep	51
Egne holdninger	25	Barn som utsettes for seksuelle overgrep	51
Å skynde seg langsomt	25	Offentlig omsorgssvikt	52
«20/80 prosent-regelen»	28	Kapitteloppsummering	53
Vold i nære relasjoner	29	Oppgaver til refleksjon og diskusjon . . .	53
Seksualovergriperen – et monster eller en «vanlig» forelder?	30	Kapittel 3 Tilknytningsadferd og barnehagens arbeid med tilknytning	55
Barnehagelærerutdanningen	31	Tilknytning	55
Kapitteloppsummering	33	Tilknytning og samspill	56
Oppgaver til refleksjon og diskusjon . . .	33	Indre arbeidsmodeller og mentalisering	56
Kapittel 2 Omsorg og omsorgssvikt	35	Makroseparasjoner	57
Omsorg – en kjerneoppgave i arbeid med barn	35	Mikroseparasjoner	58
Omsorgskvalitet	36	Ulike tilknytningsmønster	58
Omsorg og medvirkning i barnevernet . .	36	Fremmedsituasjonen	58
Omsorg og kjærlighet i barnehage og barnevern	37	Trygt tilknytningsmønster	59
		Utrygt ambivalent tilknytnings- mønster	60

Utrygt unnvikende tilknytnings- mønster	60	Dilemmaer – fra snikende uro til akutte hendelser	81
Desorganisert tilknytningsmønster	60	For sent og for sjelden?	83
Kritikk og legitimering av tilknytningsteori	61	Barnehagepersonalets forsvars- mekanismer	85
En helhetlig referanseramme	62	Netthets – <i>Håper du får en fin tid i helvete!</i>	86
Barnehagens arbeid med tilknytning og samspill	63	Kapitteloppsummering	87
En observerende grunnholdning	64	Oppgaver til refleksjon og diskusjon	87
Fra observasjon til handling	64	Kapittel 5 Feilaktige bekymrings- meldinger til barnevernet	89
Tilknytningsperson i barnehagen	67	Mange undersøkelser henlegges	89
Trygghetssirkelen	67	Opplysningsplikten gjelder alvorlige situasjoner	90
Grenseoppgangen mellom pedagogikk og terapi	70	Barnevernsundersøkelsen	91
Kapitteloppsummering	71	En krevende prosess for familien	91
Oppgaver til refleksjon og diskusjon	71	Innsamling av «bevis»	93
Kapittel 4 Bekymret – hva må jeg vite, og hva gjør jeg?	73	Et mulig rettssikkerhetsproblem	94
Barnehagepersonalets ansvar – juridisk og faglig	73	Undersøker barnevernet de «riktige» familiene?	95
Taushetsplikt som utgangspunkt	73	Å anerkjenne kompleksiteten ved at to hensyn gjelder samtidig	96
Barnehagens opplysningsplikt til barnevernstjenesten	75	Kapitteloppsummering	97
Grunn til å tro	76	Oppgaver til refleksjon og diskusjon	98
Hvem i barnehagen skal sende melding?	77	Kapittel 6 Å identifisere signaler og ivareta barna	101
Muntlig eller skriftlig?	77	Barns signaler på ugunstige omsorgs- betingelser	101
Informasjon til foreldrene – unntak	78	Hva skal jeg se etter?	101
Pålegg fra barnevernstjenesten om å gi opplysninger	78	Barns mestrings- og overlevelsesstrategier	102
Barnehagens opplysningsrett	79	Den overdrevent tilpassede strategien	103
Samtykke – frivillig og informert	79	De usynlige barna	104
Barnehagens taushetsrett	79	Den utagerende strategien	104
Anonyme drøftinger	80	Blandede strategier	105
Oppsummerende om taushetsplikt, opplysningsplikt, opplysningsrett og taushetsrett	81	Barns signaler ved seksuelle overgrep	106
		Snakk mer om ømtålige temaer	107

Tabu – overgriperens beste venn	108
Doktorleker	109
Trygghet til å tørre og ville	109
Barnehagens arbeid med barn i risiko og omsorgssvikt	110
Å synliggjøre, trygge og anerkjenne barnet	111
Å hjelpe barnet med å regulere følelser	112
Å redusere tabu – å bryte tausheten	113
Å gjøre livet mer forståelig og forutsigbart	113
Å frigjøre barnet fra opplevelsen av ansvar og skyld for risiko- og omsorgssviktsituasjoner	114
Å forholde seg til barnets utsagn om omsorgssvikt	114
Å hjelpe barnet til å leke og mestre	115
Oppsummerende om barnehagens arbeid med barn i risiko og omsorgssvikt	115
Resiliens – de som greier seg likevel	115
Beretninger fra barnevernsbarn	117
Kapitteloppsummering	118
Oppgaver til refleksjon og diskusjon	118

Kapittel 7 Barnehagens observasjon og dokumentasjon ved bekymring	121
Observasjon, dokumentasjon og pedagogisk dokumentasjon – en tretrinnsrakett	121
Observasjon – «øvelse gjør mester»	122
Observasjonsrapport	123
Dokumentasjon og pedagogisk dokumentasjon	124
Observasjon og dokumentasjon ved bekymring	125
Når observasjoner ikke dokumenteres	125
Loggbok	126

Flere observasjonsmåter gir et rikere bilde	127
Fra magesfølelse og taus kunnskap til faglig handling	128
Digital historiefortelling – for dokumentasjon og refleksjon	129
Praksisfortelling og digital historiefortelling i barnehagen	130
Digital historiefortelling som pedagogisk dokumentasjon	131
Skriving av bekymringsmelding til barnevernstjenesten	132
Hva <i>skal</i> en bekymringsmelding inneholde?	133
Hvordan <i>kan</i> en bekymringsmelding utformes?	133
Er meldingen konkret?	133
Skilles faktiske opplysninger fra vurdering?	134
Hva har barnehagen selv foretatt seg?	134
Kapitteloppsummering	136
Oppgaver til refleksjon og diskusjon	136

Kapittel 8 Utfordrende foreldresamarbeid	139
Samarbeid til barnets beste	139
Barnehagens ansvar	140
Den sårbare foreldrerollen	141
«Sett barnet på bordet»	142
Å håndtere foreldrenes reaksjoner	142
Åpenhet og tillit i foreldresamarbeidet	143
Kroppsspråkets betydning i tillitsbygging	146
Samarbeid i et mangfoldsperspektiv	147
Myter og realiteter	149
Gjennomføring av bekymrings samtalen	150
Hva er «riktig» tidspunkt for bekymrings samtalen?	150

Planlegging	151	Et helhetssyn på barnet	172
Mål og gjennomføring	152	Vi samarbeider om det <i>samme</i> barnet . .	173
Utydelige budskap	153	Kvalitetsløftet i barnevernet	174
Tydelig ledelse og struktur i bekymringssamtalen	153	Barnehagens dokumentasjon av tverrprofesjonelt samarbeid	176
Håndtering av sterke følelser	155	Målet er å hjelpe barnet	177
Avslutningen av bekymringssamtalen . .	156	Kapitteloppsummering	177
Bekymringssamtalen er over – hva nå? . .	156	Oppgaver til refleksjon og diskusjon . . .	178
Kapitteloppsummering	157		
Oppgaver til refleksjon og diskusjon . . .	158		
Kapittel 9 Samarbeid med barnevernstjenesten	161	Kapittel 10 Barnehagens barneverns- faglige kompetansebygging	181
Et tverrprofesjonelt samfunnsoppdrag	162	Å utvise mot og tåle usikkerhet	181
Tillit som premiss	162	En lærende barnehagekultur	182
Barnehagens og barnevernets juridiske samarbeidsforpliktelser	163	To innganger til faglighet	183
Barnevernets prinsipper og saks- behandling	164	En kompetent leder i en lærende organisasjon	184
Kort barnevernhistorikk – fire lover på 130 år	164	Mangelfull bruk av fagspråk	185
Barnevernets grunnleggende prinsipper	165	Ivaretakelse av nyutdannede gjennom veiledning	186
Barnevernets saksbehandling	167	Å faglegge og stille krav	187
Samarbeid knyttet til bekymrings- meldinger	167	Veiledning	187
Når barnevernet ikke gir tilbakemeldinger	168	Veiledning i bekymringssaker	188
Samarbeid knyttet til barn med barnehageplass som vedtak etter barnevernsloven	169	Reflekterende team som veiledningsstrategi	190
Barnevernstjenestens oppfølging av hjelpetiltak	170	Kunnskap og holdninger – to sider av samme sak	192
Barnehagens delaktighet i plan for oppfølging av hjelpetiltak	171	Kapitteloppsummering	193
Formativ og summativ vurdering	171	Oppgaver til refleksjon og diskusjon . . .	193
Hvordan kan samarbeidet styrkes?	172		
		Sluttord	194
		Hold hodet kaldt og hjertet varmt	194
		Foreta deg noe!	195
		Referanser	196
		Lover	206
		Stikkord	207